

Uitvoeringsagenda Klimaat - Adaptatie Zeeland - 1.1

Het klimaat verandert, Zeeland verandert mee

Uitvoeringsagenda

Klimaatadaptatie Zeeland - 1.1

Het klimaat verandert, Zeeland verandert mee

Uitgave: Kernteam Klimaatadaptatie

Tekst: Kernteam Klimaatadaptatie

Input: Zeeuwse overheden en maatschappelijke organisaties

In opdracht van: OZO-themaoverleg klimaat, energie en milieu

Versie: 1.1 (concept)

Datum: 13 juni 2024

Inhoud

Inleiding.....	4
1. Prioriteren: adaptief aan de slag met Klimaatadaptatie.....	5
Opgave in beeld brengen	5
Klimaatadaptatie opnemen in bestaande processen.....	5
Communicatie en bewustwording	5
2. Budget en capaciteit.....	7
Benodigde middelen	7
Reservering van middelen.....	7
Bijsturen en bijstellen.....	8
3. Uitvoeringsacties.....	9
Algemeen.....	10
Bebouwd gebied.....	12
Communicatie	16
Natuur	17
Overstromingen	18
Recreatie	21
Vitaal en kwetsbaar.....	26
Uitvoering en organisatie	30
Bijlage A: Overzicht acties uit oorspronkelijke Uitvoeringsagenda juli 2021	32

Inleiding

In de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland is beschreven hoe we Zeeland Klimaatadaptief en waterrobuust inrichten. Dit is verwoord in diverse afspraken. Hierbij richten we ons op het jaar 2050, maar werken we in stappen van 6 jaar. Op basis van deze afspraken gaan we in de regio Zeeland aan de slag met de uitvoering. Dit wordt concreet gemaakt in deze uitvoeringsagenda.

In de uitvoeringsagenda zijn de acties opgenomen die gezamenlijk in het kader van de samenwerking worden uitgevoerd. Het betreft met name acties die gericht zijn op het uitwerken van een gezamenlijke aanpak en het uitvoeren van pilots. Acties die uit de KasZ voortvloeien, maar door de individuele organisaties worden uitgevoerd, zijn niet opgenomen. Deze vallen onder de Lokale strategie en lokale uitvoering. Dit betreft met name de uitvoering van projecten; de daadwerkelijke schop in de grond.

De versie 1.0 is gelijktijdig opgesteld en vastgesteld met de Klimaatadaptatiestrategie in juli 2021. In bijlage A is een beknopt overzicht van de acties uit de oorspronkelijke Uitvoeringsagenda opgenomen. In juni 2024 heeft er een tussentijdse evaluatie plaatsgevonden. Op basis daarvan is de uitvoeringsagenda bijgesteld in de nu voorliggende versie 1.1.

1. Prioriteren: adaptief aan de slag met Klimaatadaptatie

Ondanks dat er al veel gebeurt, moet er nog het nodige gebeuren om Zeeland klimaatadaptief te maken. Zowel capaciteit als budget is niet onbeperkt beschikbaar. Dit betekent dat er geprioriteerd moet worden. Bij een groot deel van de acties ligt daarom de nadruk op het zorgen voor een goede basis. We beginnen niet bij nul, maar op verschillende punten is de volledige opgave nog niet volledig in beeld. Daarom zullen we in deze periode stapsgewijs de opgave zo volledig mogelijk in beeld brengen. We gaan er ook voor zorgen dat de klimaatopgave wordt meegenomen in de uitvoering. Een ander belangrijk onderdeel is communicatie en bewustwording. Onderling en richting de hele Zeeuwse samenleving. Voor de komende planperiode zijn daarom de volgende prioriteiten benoemd:

- Opgave verder in beeld brengen
- Klimaatadaptatie opnemen in bestaande processen
- Communicatie en bewustwording

Vanuit verschillende andere beleidslijnen wordt al gewerkt aan het aanpassen aan het veranderende klimaat. Daar kan op worden meegelift. Daarnaast kan het ook zo zijn dat aanpassen aan de veranderende omstandigheden al bij reguliere taken van een organisatie hoort en vergt dit enkel dat zij dit goed implementeert in de eigen processen. Hieronder vallen onder andere de Afvalwaterketen en de ontwikkelingen in het landelijk gebied. Deze acties zijn niet opgenomen in de uitvoeringsagenda, maar worden wel gevolgd of er wordt intensief mee samengewerkt vanuit de KasZ.

Opgave in beeld brengen

Over het algemeen geldt dat de opgave op gebied van wateroverlast vanuit bestaande beleidslijnen al goed in beeld is of in beeld wordt gebracht. Voor de thema's droogte, hitte en de thematiek rond zeespiegelstijging is dit echter nog niet zo ver. Gezamenlijk gaan we na hoe we deze opgaven concreter in beeld kunnen brengen en worden verkenningen gestart. Vervolgens gaan de organisaties zelf de verdiepingsslag maken op lokaal niveau waar dat nodig is. Zij pakken dit op vanuit eigen taken en bevoegdheden.

Klimaatadaptatie opnemen in bestaande processen

Om ervoor te zorgen dat Zeeland in 2050 klimaatadaptief is ingericht, zullen komende jaren veel maatregelen uitgevoerd worden. Het uitgangspunt is dat deze maatregelen zoveel mogelijk worden opgenomen in lopende processen zoals regulier onderhoud en nieuwe ontwikkelingen. Zo wordt werk met werk gemaakt. We ontwikkelen daarom instrumenten om klimaatadaptatie in te bedden in deze processen. Het afwegingskader is daar één instrument voor. We vertalen dit naar lokaal of regionaal beleid en indien nodig ook in lokale of regionale regelgeving.

Naast het inbedden in de eigen processen is het van belang dat op Zeeuws niveau goed wordt samengewerkt. In de uitvoeringsagenda zijn daarom ook de acties opgenomen die horen bij de organisatie van het samenwerkingsverband.

Communicatie en bewustwording

Communiceren over het veranderende klimaat en hoe daarop ingespeeld kan worden, is belangrijk voor de bewustwording in de Zeeuwse samenleving. Dat geldt niet alleen voor inwoners en bedrijven van Zeeland, maar ook voor de overheidsorganisaties. De direct betrokken medewerkers zijn goed op de hoogte van klimaatadaptatie. Bij collega's van andere werkvelden is er een duidelijke behoefte

aan informatie over wat erin hun vakgebied speelt op gebied van klimaatadaptatie en hoe zij dit in hun werk kunnen implementeren.

In het begin van de planperiode is een nieuwe gezamenlijke communicatiestrategie opgesteld. Deze is input voor de gezamenlijke uitvoering van:

- Bewustwording bij particulieren, (recreatie-)bedrijven en medewerkers van (overheids-) instanties
- Een Zeeuws stimuleringsprogramma particuliere perceeleigenaren ontwikkelen.

2. Budget en capaciteit

Benodigde middelen

Het uitvoeren van de uitvoeringsagenda zal tijd en geld vragen. Deze middelen zijn schaars en door te prioriteren is gezocht naar een zo effectief mogelijke inzet van deze middelen. In hoofdstuk 3 zijn de acties opgenomen die in de resterende planperiode uitgevoerd gaan worden.

	2023	2024	2025	2026
Jaarlijkse bijdrage		€ 290.242	€ 290.242	€ 290.242
Verwachte uitgaven		€ 324.396	€ 452.500	€ 407.500
Restantbudget	€ 405.734	€ 371.580	€ 209.322	€ 92.064

Reservering van middelen

Om de acties uit te voeren, is het noodzakelijk dat de capaciteit en het budget ook beschikbaar zijn. De Uitvoeringsagenda kent echter een veelheid aan acties voor verschillende vakgebieden. Daar zijn uiteraard veel partijen en ook in wisselende samenstelling bij betrokken. Ook is het erg wisselend per actie of er capaciteit of budget of beide benodigd is. Door deze complexiteit is het niet mogelijk om op voorhand per individuele overheidsorganisatie exact te bepalen wat de inzet moet zijn. In tabel 2 is een inschatting gemaakt van de verwachte vraag aan middelen per organisatie per jaar.

Om te voorkomen dat er onnodig beslag wordt gelegd op capaciteit en middelen, is in 2024 een tussentijdse evaluatie geweest. Vervolgens wordt de uitvoeringsagenda jaarlijks herzien. Daarbij wordt voor de benodigde middelen voor de resterende looptijd van de KasZ gezien. Dit geeft de mogelijkheid om via de reguliere procedure voor het opstellen van de begrotingen ook bij te sturen.

	Capaciteit (dagen)	Bijdrage budget (o.b.v. Verdeling SAZ+)
Provincie Zeeland	150	€ 100.000
Waterschap Scheldestromen	75	€ 50.241
Borsele	12	€ 7.729
Goes	19	€ 12.699
Hulst	14	€ 9.334
Kapelle	6	€ 4.301
Middelburg	24	€ 16.360
Noord-Beveland	4	€ 2.516
Reimerswaal	11	€ 7.616
Schouwen-Duiveland	17	€ 11.503
Sluis	12	€ 8.061
Terneuzen	28	€ 18.597
Tholen	13	€ 8.697
Veere	11	€ 7.462
Vlissingen	23	€ 15.126
Rijkswaterstaat Zee en Delta	-	€ 10.000
Totaal	419	€ 290.241

Tabel 1 verwachte benodigde middelen per overheidsorganisatie t.b.v. reservering van een gezamenlijk werkbudget

Bijsturen en bijstellen

Het 'leren en ontdekken' is kenmerkend voor deze eerste versie van de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ 1.0). Het is daarom van belang dat goed in de gaten wordt gehouden of de inschatting die we in 2021 hebben gedaan, ook juist is. Dat geldt zowel voor de inhoud, planning als de beschikbare middelen. Vandaar dat in 2024 de uitvoeringsagenda tussentijds is geëvalueerd. Vervolgens zal ook jaarlijks het Overleg Zeeuwse Overheden geïnformeerd worden of en op welke onderdelen nadere bijstelling van de uitvoeringsagenda nodig is.

Het uitgangspunt is om binnen de beschikbare middelen bij te sturen. Als dit niet mogelijk is, zal bestuurlijke besluitvorming plaats moeten vinden over het bijstellen van uitvoeringsagenda.

3. Uitvoeringsacties

Hieronder worden de uitvoeringsacties weergegeven die horen bij de Klimaatadaptatiestrategie. Bij de acties is de voortgang door middel van een kleurcode aangegeven. De betekenis van de kleuren is als volgt:

Nieuwe actie: Dit zijn acties die bij de herziening aan de uitvoeringsagenda zijn toegevoegd.	
Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema: Dit zijn acties die in de eerste versie van de uitvoeringsagenda waren opgenomen. Aan deze acties wordt gewerkt.	
Bestaande actie, gepland voor tweede fase: Deze acties waren in de eerste versie van de uitvoeringsagenda opgenomen. Toen was al bekend dat deze acties nu nog niet uitgevoerd zouden zijn. Deze acties lopen dus wel op schema en zullen in de komende jaren worden uitgevoerd.	
Bestaande actie, wordt uitgevoerd, niet op schema: Dit zijn acties die in de eerste versie van de uitvoeringsagenda waren opgenomen. Aan deze acties wordt gewerkt, maar ze zijn vertraagd.	
Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd: Deze acties waren in de eerste versie van de uitvoeringsagenda opgenomen. Ze zijn nog steeds relevant, maar worden nog niet uitgevoerd. Deze acties zullen in de komende jaren alsnog worden opgestart.	

Algemeen

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
Klimaatadaptatie is van ons allemaal	A.01	Uitvoeren nieuwe ronde stresstesten om (steeds meer) zicht te krijgen in risico's en oplossingen.	Uitvoeren tweede ronde stresstesten op basis van de nieuwe informatie die in de tussenliggende jaren is verzameld en (nieuwe) landelijke richtlijnen die in de afgelopen jaren zijn opgesteld. Dit wordt wederom door elke organisatie zelf uitgevoerd en op basis van één Zeeuwse methodiek. De methodiek van de eerste ronde stresstesten dient te worden geactualiseerd, zodat deze aansluit bij de landelijke aanpak. Om de methodiek te actualiseren wordt een werkgroep ingericht. https://ruimtelijkeadaptatie.nl/stresstest/bijsluiter/ De werkgroep bestaat uit 5 deelnemers en er wordt gedacht aan 5 dagen per deelnemer. De tijdsbesteding en kosten van de daadwerkelijke stresstest van de individuele organisaties valt buiten deze uitvoeringsagenda. Binnen de eigen organisatie is het goed om minimaal rekening te houden met een voorbereidingstijd van 15 dagen per stresstest. De kosten verschillen per organisatie en hoe uitgebreid zij dit willen oppakken. De meeste informatie voor de stresstest kan uit de labelsystematiek gehaald worden.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
Klimaatadaptatie is van ons allemaal	A.02	Uitvoeren regionale risicodialog	In het traject voor het opstellen van de eerste KasZ is een uitgebreide risicodialog gevoerd. Dit heeft veel inzichten gegeven voor de uiteindelijke strategie en heeft ook gezorgd voor veel draagvlak. In de systematiek voor het opstellen van de nieuwe strategie wordt daarom opnieuw een risicodialog gevoerd.	Bestaande actie, gepland voor tweede fase
Klimaatadaptatie is van ons allemaal	A.03	Uitvoeren lokale risicodialogen	De lokale dialoog voeren, is een taak voor iedere organisatie zelf en die bepaalt de vorm en de momenten ook zelf. Er kan echter wel veel van elkaar geleerd worden. Kennisuitwisseling moet daarom gefaciliteerd worden. Vanuit de communicatiestrategie wordt hierin voorzien en het platform Klimaatadaptatie biedt een goed podium. Wanneer daar behoefte aan is zal een Zeeuwse methodiek voor de lokale risicodialog gemaakt worden. De tijdsbesteding en kosten van de lokale dialogen vallen buiten deze uitvoeringsagenda. De kosten en tijdsbesteding verschillen per organisatie en hoe uitgebreid zij dit willen oppakken. Als er een werkgroep wordt gevormd, moet rekening gehouden worden met 10 dagen per deelnemer	Bestaande actie, gepland voor tweede fase

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We delen onderling actief kennis.	A.05	Jaarlijkse kennisdag	Tweemaal per jaar wordt een platformsessie georganiseerd waar de betrokken partners (overheden en niet-overheden) van de samenwerking de laatste ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie presenteren. Dit kan zowel op gebied van uitgevoerde projecten, onderzoeken en ook implementatie in de eigen organisaties zijn. Het is met name bedoeld om een kijkje in andermans keuken te geven. Op die manier ontstaat kennisuitwisseling en een inspiratiemoment.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
Klimaatadaptatie is van ons allemaal	A.06	Uitvoeren bovenregionale stresstest	Naar aanleiding van de waterbom in Limburg in 2021 wordt een bovenregionale stresstest wateroverlast uitgevoerd. Hiervoor wordt een provinciedekkend waterbeeld opgeleverd. Hierin moet worden afgestemd met de regio Brabantse Delta	Nieuwe actie
We delen onderling actief kennis.	A.07	Data-alliantie vormen	Klimaatadaptatie is bij uitstek een vakgebied waar veel gewerkt wordt met (geografische) data. Om binnen klimaatadaptatie goed samen te kunnen werken, is een goede uitwisseling van op gebied van data essentieel. In de KasZ is ook opgenomen dat hier ook kansen liggen. Op projectniveau gebeurt dit ook. De eerdergenoemde klimaatatlas/labelsysteematiek is daar een goed voorbeeld van. Deze datasamenwerking is echter nog erg ad hoc en is er geen standaard werkwijze. Op 19 maart 2024 is er een platformsessie georganiseerd over datagebruik, waarvoor ook de SAZ+ klankbordgroep en de samenwerking van Zeeuwse DataDenkers waren uitgenodigd. Tijdens deze sessie, waar ca. 50 deelnemers waren, bleek veel draagvlak voor een Data-Alliantie Zeeland met de naam Zeeuwse Datasamenwerking Klimaatadaptatie. Door de werkgroep wordt een verkenning uitgevoerd voor het opzetten van deze samenwerking. De verwachting is dat het eindrapport van deze verkenning in september 2024 gereed is.	Nieuwe actie
Zeeuws uitgangspunt: We durven te experimenteren en te innoveren:	A.08	Samenwerkingsprojecten Kennisuitwisseling Klimaatadaptatie Zeeland - Smeermiddel voor goede ideeën.	Klimaatadaptatie vraagt om nieuwe ideeën, innovaties, creativiteit en vernieuwende toekomstbeelden. We moeten onszelf blijven uitdagen om verder te komen. De overheid faciliteert, initieert, ondersteunt en jaagt initiatieven in de Zeeuwse samenleving aan. Onder het motto “goed voorbeeld doet goed volgen” zorgen we voor goede voorbeelden die enthousiasmeren en inspireren. We beginnen morgen al met het laaghangend fruit. Initiatieven die een bijdrage leveren aan de gestelde doelen worden omarmd.	Nieuwe actie

Bebouwd gebied

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We brengen de opgave voor grondwateroverlast in beeld	B.02	Ontwikkelen en implementeren gezamenlijk grondwaterbeleid vanuit gemeentelijke zorgplicht grondwater	Eén van de gemeentelijke zorgplichten betreft de zorg voor grondwater in stedelijk gebied. De betekenis van grondwater komt in de SWO afhankelijk van de lokale situatie aan de orde voor wat betreft over- en onderlast. Inzicht ontstaat vooral uit lokale ervaringen. Structureel monitoren van grondwaterstanden gebeurt incidenteel, soms n.a.v. klachten en/of n.a.v. voorgenomen maatregelen. Een gemeentelijk grondwaterbeleidsplan moet een praktisch handvat bieden hoe met grondwater om te gaan. De opgave is hierbij een praktische resultante van 1/afwegingskader (criteria voor beoordeling "problemen") en 2/ in beeld brengen grondwatersituatie op basis van lokale ervaringen (klachten, peilbuizen, ervaringen buitendienst) Deze actie heeft een relatie met het afwegingskader B.06	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd
We gaan bij maatregelen voor klimaatadaptatie altijd na of er meekoppelkansen zijn vanuit andere opgaven	B.05	Klimaatadaptatie opgave weergeven op kaart	Om meekoppelkansen te kunnen benutten, moet inzichtelijk zijn waar er opgaven zijn vanuit de verschillende beleidsterreinen. Vanuit Klimaatadaptatie zorgt elke organisaties voor een overzicht van opgave die in beeld is gebracht voor het eigen beheergebied. Dit gebeurt op een uniforme manier, zodat een totaaloverzicht van de Klimaatopgave kan worden samengesteld. We gebruiken hiervoor de klimaatatlas met labelsystematiek die in de afgelopen jaren is ontwikkeld Met een gebruikersgroep wordt gekeken hoe de ontwikkelde klimaatatlas verbeterd kan worden. Ook stimuleert deze groep het gebruik van de klimaatatlas	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
We ontwikkelen samen een Zeeuws 'Afwegingskader Klimaatadaptatie' voor alle nieuwe ontwikkelingen, inclusief herstructurering, groot onderhoud en renovatie	B.06	Ontwikkelen Zeeuws afwegingskader klimaatadaptatie	Alle ingrepen die in de buitenruimte worden uitgevoerd, moeten klimaatbestendig uitgevoerd worden. Er wordt een afwegingskader ontwikkeld dat de basis biedt om dit op een goede manier vorm te kunnen geven. Het is nadrukkelijk bedoeld voor zowel nieuwe ontwikkelingen, herinrichting en onderhoud. Het afwegingskader gaat in op de thema's hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen/zeespiegelstijging en bevat onder andere: - Welke informatie Zeeuws breed gebruikt wordt voor het in beeld brengen van de klimaatopgave: - o Basis materiaal (bijv. PET-kaart, AHN, KNMI klimaatscenario's) - o methodieken (bijv. SWO systematiek of bepaalde rekenmodellen)	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, niet op schema:

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
			- o Welke normen worden gehanteerd (indien van toepassing) - o Informatie over de reeds in beeld gebrachte klimaatopgave - o een stappenplan of instructie om de klimaatopgave in beeld te brengen voor een bestaand bebouwd gebied en/of nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. - o 'altijd goed maatregelen' toepassen in gebieden waar de klimaatopgave (voor een bepaald thema) niet goed in beeld is. - (mogelijk een) Instructie om te komen tot de mitigerende maatregelen wanneer onderbouwd gekozen wordt voor een suboptimale situatie. (voorbeeld: bepaalde industrie wordt buitendijks gebouwd vanwege aanwezigheid koelwater, welke aanvullende maatregelen moeten worden getroffen voor stijgende zeespiegel en extreem hoge waterstanden) – Vanwege andere zwaarwegende belangen. Op andere onderdelen van de strategie is dezelfde vraag naar een afwegingskader. Er wordt samengewerkt met de verschillende beleidsterreinen.	
We voeren alle ingrepen in het bebouwd gebied klimaatbestendig uit en geven invullen aan de bestaande klimaatopgave	B.07	Ontwikkelen Zeeuws toetsingsinstrumentarium Klimaatadaptatie voor alle ingrepen in de openbare ruimte.	Plannen en projecten moeten getoetst worden of deze voldoende rekening houden met weersextremen. In beeld moet worden gebracht: - Wie is verantwoordelijk voor aanleveren - Wie toetst - Waarop wordt getoetst - Hoe wordt getoetst - Etc. Ook voor het de toetsing geldt daar vraag naar is vanuit andere onderdelen van de strategie. Ook hier gaat het om Vitaal en kwetsbare infrastructuur en recreatie. Ook het toetsinstrumentarium wordt samen met partijen uit deze drie 'vakgebieden' ontwikkeld. De het toetsinstrument moet niet alleen voor nieuwe ontwikkelingen toepasbaar zijn, maar ook voor bestaande situatie (herinrichting en onderhoud). Deze actie moet samen met O.02 en V.01 worden opgepakt en wordt gecombineerd met het afwegingskader in B.06	Bestaande actie, gepland voor tweede fase

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We gaan in regioverband in gesprek met de woningbouwcorporaties om afspraken te maken over het invullen van de klimaatopgave	B.12	Klimaatadaptatie wordt meegenomen in de regionale prestatieafspraken	Een werkgroep gaat - Inzichtelijk maken welke bijdrage vanuit de woningcorporatie geleverd kan worden in het oplossen van de klimaatopgave. Hierbij valt zowel te denken aan informatievoorziening en stimulering richting bewoners als fysieke inrichting van het stedelijk gebied. - welke Zeeuwse basis maken voor prestatieafspraken, waar vervolgens lokaal invulling aan wordt gegeven. De werkgroep bestaat uit 3 medewerkers van de gemeenten en 3 van de woningbouwcorporaties.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
Vanuit de VZG wordt in samenwerking met de GGD onderzocht of lokale hitteplannen ontwikkeld moeten worden en hoe deze er voor Zeeland uit moeten komen te zien.	B.14	Zeeuwse hitteplannen: a. Onderzoeken, b. Ontwikkelen, c. Uitvoeren	Een hittegolf is tegenwoordig eerder gebruikelijk dan een uitzondering. Landelijk treedt er bij een hittegolf het landelijk hitteplan in werking. Een plan op hoofdlijnen. Daarnaast hebben specifieke sectoren en/of bedrijven eigen hitteplannen. Een lokale doorvertaling/uitwerking van de landelijke richtlijn is er niet. Binnen deze actie bevat: A. Nut en noodzaak van lokale hitteplannen uitwerken B. besluitvorming over opstellen en toepassen van lokale hitteplannen binnen de werkregio Zeeland C. ontwikkelen van een Zeeuwse standaard opzet van lokale hitteplannen die (indien beschikbaar) aansluit bij een landelijke standaard. Basis hiervoor zijn de hitteplannen die in verschillende gemeenten al worden uitgewerkt.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
Bij evenementenvergunning worden door de gemeenten verplicht voorschriften opgenomen over hoe te handelen bij extreem weer.	B.16	In vergunningsvoorschriften droogte, hitte en extreme neerslag, overstroming meenemen. Buiten de scope van de klimaatadaptatiestrategie kan hier ook 'storm' in mee worden genomen.	Standaard vergunningsvoorschriften voor evenementen ontwikkelen op het gebied van droogte, hitte, regen en storm(wind), overstroming. Daarin moet aandacht worden besteed aan het verschil tussen verschillende evenementen (omvang, locatie, publieksamenstelling, e.d.), Droogte-, hitte-, regen-, overstromings-, storm(wind)-gevoeligheid van de locatie, borging van afstemming met KNMI, normen voor beschikbaarheid drinkwater, mate van schaduw, bescherming tegen plotselinge neerslag, e.d. Dit is aanvullend op de al bestaande normen over bereikbaarheid voor hulpdiensten, calamiteiten. Verder dienen ook normen/kantelpunten vastgelegd te worden wanneer een evenement wordt afgelast of stilgelegd door het bevoegd gezag.	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We blijven het vergroenen van schoolpleinen ondersteunen	B.18	Deelname aan IVN-project Groene Revolutie	Het IVN-project Groene Revolutie van IVN houdt in dat in 1 schoolgeneratie (8 jaar) de schoolpleinen van alle Zeeuwse basisscholen omgevormd worden tot groene schoolpleinen. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat per school de provincie €10.000 bij draagt en de gemeente €5.000. Er worden 13 scholen per jaar uitgevoerd. Aantal uren per gemeente is afhankelijk van het aantal deelnemende scholen. Het betreft lokale maatregelen, dus valt daarmee niet onder budget van de KasZ.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema

Communicatie

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
De komende 6 jaar zijn communicatie en het creëren van draagvlak een belangrijk speerpunt binnen de KasZ. Provincie, waterschap en gemeenten dragen gezamenlijk actief dezelfde boodschap uit	C.02	Actief uitdragen en uitvoeren van gezamenlijke communicatiestrategie	Aan de hand van een communicatiestrategie wordt uitvoering gegeven aan de ambitie om bewustwording en draagvlak te creëren bij inwoners, maatschappelijke organisatie, ondernemers en recreanten en deze doelgroep te motiveren en faciliteren bij het uitvoeren van klimaatadaptieve maatregelen. We besteden hierbij ook aandacht aan educatie en we dragen bij aan de ontwikkeling van onderwijsmateriaal. Ook ondersteunen we maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan bewustwording en draagvlak. Tijdsbesteding gaan we uit van 10 dagen per organisatie per jaar. Het totale budget is €50.000 per jaar.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema

Natuur

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We houden rekening met effecten van klimaatveranderingen op soorten en leefgebieden.	N.10	Verder in kaart brengen van klimatologische effecten op soorten en leefgebieden (relatie met opstellen kennisagenda)	Onderzoek en kennisverzameling gericht op nemen van gerichte aanpassingen in beheer en inrichting van gebieden op de lange termijn (2030-2050). Hiervoor dient inzicht te worden verkregen in de effecten van klimatologische gevolgen op de Zeeuwse biodiversiteit. De inzet daarbij is het uiteindelijk kunnen nemen van geen spijtmaatregelen binnen beheer van bestaande en nieuwe natuur en bij de inrichting van natuurgebieden	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd

Overstromingen

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
Onderzoek naar mogelijkheden voor innovatie, meervoudig ruimtegebruik van de primaire waterkeringen en gebiedsgericht maatwerk, zodat randvoorwaarden algemeen geaccepteerd worden als aanvulling op de waterveiligheidsfilosofie	O.01a	Laag 0 Buitendijks: Opstellen plan van aanpak voor vastleggen uitgangspunten aangepast bouwen en ontwikkelen in buitendijkse gebieden	Per initiatief en bijbehorende locatie inzichtelijk maken welke risico's aanwezig zijn en hoe deze zo veel als mogelijk worden verlaagd. Hierbij rekening houden met zeespiegelstijging. Raamwerk proces: 1. Inventarisatie buitendijks gelegen gebieden waar bebouwing en ontwikkelingen (juridisch-planologisch) mogelijk zijn. 2. Categoriseren van buitendijkse gebieden naar: a. Buitendijkse industrie b. Buitendijkse stedelijke gebieden (wonen/ recreatie/ ...) c. Stranden 3. Analyse van locaties naar: a. Overstromingsrisico b. Urgentie tot handelen leidend tot prioritering van locaties. 4. Per locatie: a. Logische gebiedsindeling bepalen; b. Bepalen stakeholders; c. Proces inrichten stakeholders waarbij: - o Kennisniveau gelijk wordt getrokken (o.a. informatie van Gert Jan); - o Belangen in beeld worden gebracht en gezamenlijk belang wordt bepaald; - o Gezamenlijke ambities worden bepaald; - o Opgaven in beeld worden gebracht; - o Gezamenlijk oplossingsrichtingen – (uitgangspunten bouwbeleid / ontwikkelingen) worden bepaald (a.h.v. kennis / wetenschap) - o Prioriteiten worden bepaald; - o Uitvoeringsplan Hiervoor wordt al rijksbeleid opgesteld, maar dit moet in de regio nog verder ingevuld worden. Bestuurlijke afspraken (inclusief handreiking) volgen naar verwachting eind 2024 (Rijk, IPO, VNG en Unie van Waterschappen). Daarna wordt het plan van aanpak opgesteld.	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
Onderzoek naar mogelijkheden voor innovatie, meervoudig ruimtegebruik van de primaire waterkeringen en gebiedsgericht maatwerk, zodat randvoorwaarden algemeen geaccepteerd worden als aanvulling op de waterveiligheidsfilosofie	O.01b	Laag 0 Buitendijks: Opstellen en vastleggen uitgangspunten aangepast bouwen en ontwikkelen in buitendijkse gebieden	Uitvoeren plan van aanpak.	Bestaande actie, gepland voor tweede fase
Bij regulier beheer, onderhoud en renovatiemaatregelen van voorzieningen in overstromingsgevoelige gebieden treffen we maatregelen	O.07	Laag 2: Ruimtelijke inrichting Bij regulier beheer, onderhoud en renovatie (inrichtings-) maatregelen treffen.	Ontwikkelings- en onderhoudsprogramma's van gemeenten, nutsbedrijven, wegbeheerders, etc. combineren met benodigde infrastructuur en maatregelen om (de effecten van) overstroming(-sgevoeligheid) te verminderen. Uitvoeren van een pilot met AZON. Vervolgens als dit een succes is volgt het inregelen van afspraken. Uitvoeren pilot 14 dagen. Zie voor verdere uitwerking Vitaal en Kwetsbaar V0.5	Bestaande actie, gepland voor tweede fase
We versterken de communicatie en het bewustzijn rondom crisisbeheersing op basis van een handelingsperspectief	O.08	Laag 3: Opstellen handelingsperspectief voor evacuatie preventief of na overstroming. Versterken communicatie en bewustzijn crisisbeheersing.	Communicatie voorafgaand, tijdens en na een overstroming is cruciaal om schade, slachtoffers en maatschappelijke ontwrichting te voorkomen. Het opstellen van een handelingsperspectief door de Veiligheidsregio Zeeland is een belangrijke eerste stap om te komen tot meer duidelijkheid over de te nemen acties. Binnen de reguliere communicatie zijn overstromingen een vast onderwerp. Mocht er een extra actie wenselijk zijn dan zie hiervoor door de verzoekende partij een financiële bijdrage voor moeten worden geleverd.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We starten een Zeeuws breed onderzoek en de uitvoering van een wegensysteem ten behoeve van crisisbeheersing	O.09	Laag 3: Evacuatie preventief of na overstroming: Onderzoek naar wegensysteem ten behoeve van crisisbeheersing	Omdat een groot gedeelte van Zeeland overstromingsgevoelig is, dienen veel gebieden preventief geëvacueerd te worden. Om (preventieve) evacuatie te doen slagen dient het wegennet op orde en beschikbaar te zijn vooraf, tijdens en na een overstroming. De veiligheidsregio adviseert, op basis van de impactanalyse, alleen over de te evacueren gebieden en de mogelijkheden die de aanwezige infrastructuur biedt om een preventieve evacuatie binnen een bepaalde tijd te laten plaatsvinden. De start van een evacuatie is afhankelijk van de wegcapaciteit, hoeveel evacuees en beschikbare transportmiddelen. Hoe lang voorafgaand aan een dreigende dijkdoorbraaksituatie de evacuatie mag plaatsvinden is een zaak van het desbetreffende bevoegd gezag. Hierover zal in voorkomend geval met betrokken partners overleg plaatsvinden.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
We verkennen het benutten van (nieuwe) objecten voor opvang bij crisisbeheersing	O.10	Laag 3: Evacuatie preventief of na overstroming: Verkennen benutten (nieuwe) objecten voor opvang bij crisisbeheersing	Evacuatie Zeeland uit is niet in alle gevallen noodzakelijk of mogelijk. Bij de ontwikkeling van (nieuwe) overheid- of maatschappelijke objecten wordt daarom verkend of deze kunnen worden benut als opvanglocatie en voor crisisbeheersing. De veiligheidsregio adviseert hierover binnen haar reguliere taken. Hierover zal in voorkomend geval met betrokken partners overleg plaatsvinden. Daast kan onderzocht worden of dit onderdeel van het afwegingskader moet worden.	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd

Recreatie

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We maken een overzicht van maatregelen voor een klimaatadaptieve inrichting en bedrijfsvoering	R.01a	Analyse kansen klimaatadaptatie recreatieve sector.	Verkenning kansen voor klimaatadaptatie voor het Zeeuwse Vrijetijdsdomein. Onderdeel van de verkenning zijn recreatiewoningen, recreatieparken, campings, hotels, restaurants/terrassen, strandpaviljoens, Bed & Breakfast en andere accommodaties, attracties, bezienswaardigheden/openbare hotspots, particuliere parkeervoorzieningen en evenemententerreinen, waterrecreatiebedrijven (waaronder jachthavens) etc. Deze opgave past in de bredere benadering van natuurinclusieve planvorming. Het resultaat is een voorbeeldenboek klimaatbestendige recreatie (verblijfsaccommodaties en recreatieve (openbare) ruimte, bedrijfsvoering).	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
We helpen ondernemers in te spelen op het nieuwe klimaat	R.01b	Analyse kansen klimaatadaptatie omgeving en openbare ruimte	Verkenning kansen voor klimaatadaptatie voor de openbare ruimte. Bv. toegankelijke oevers, parkeerterreinen, routestructuren, natuurgebieden, evenemententerreinen, bezienswaardigheden, toegangswegen. Dit is een afgeleide van het inzichtelijk maken van klimaatopgaven van het bebouwd gebied, maar dan met name gericht op recreatief gebruik. Deze dient daarom toegevoegd te worden aan in ieder geval acties B.03 en B.04. Mogelijk dat enkel voor wateroverlast dient mogelijk nog specifiek voor recreatie zaken onderzocht te worden. De capaciteit voor het onderdeel wateroverlast wordt ingeschat op 10 dagen.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We helpen ondernemers in te spelen op het nieuwe klimaat	R.01c	Basisprincipes/handvat klimaatadaptatie omzetten tot richtlijnen	De verkenningen leiden tot kennis over de basisprincipes voor inrichting. Om deze verder te uit te rollen en de ondernemers te stimuleren tot het nemen van actie. Hiervoor wordt een klimaattool met o.a. (ontwerp)richtlijnen ontwikkeld Dit heeft ook relatie met de integrale afweging bij bestemmingsplanprocedures e.d. En (deels) samenhang met onderdeel 'bebouwd gebied' B.06 en B.07. Hier dient afstemming over plaats te vinden.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
We helpen ondernemers in te spelen op het nieuwe klimaat	R.01d	Basisprincipes/handvat klimaatadaptatie implementeren in beleid	Indien nodig worden de richtlijnen en principes uit acties 1a, 1b en 1c geborgd in het overheidsbeleid. Ook hier is (deels) samenhang met onderdeel 'bebouwd gebied'.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
Ondernemers spelen in op het nieuwe klimaat	R.02	Pilotprojecten klimaatadaptief inrichten	De verkenningen leiden tot kennis over de basisprincipes voor inrichting die een borging kunnen krijgen in het beleid.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
Ondernemers spelen in op het nieuwe klimaat	R.03	Opzetten en versterken samenwerkingsstructuur	Ondernemers werken samen om doelstellingen te realiseren.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
Ondernemers spelen in op het nieuwe klimaat	R.04	Ondernemers gaan klimaatadaptief handelen en treffen maatregelen voor een klimaatadaptieve inrichting en -bedrijfsvoering.	Na de eerste pilots volgen meer ondernemers. Voor nieuwe ontwikkelingen zijn vanuit de eerdere acties richtlijnen opgesteld waarbij handvaten worden gegeven voor de nieuwe ontwikkeling. Het uitvoeren van de maatregelen is aan de ondernemer zelf. Om die reden is geen capaciteit en budget opgenomen in de uitvoeringsagenda. Zeeuwse recreatieondernemers nemen klimaatverandering mee in de bedrijfsvoering en bij de inrichting van het terrein. Creëren meer groen, meer water, meer schaduw, waterbuffer (in bodem), water t.b.v. brandpreventie, voorlichting en informatieverstrekking publiek (comfortabel en veilig verblijf en vertier overdag, tijdens warme Zeeuwse nachten, tijdens extreem weer). Er valt te denken aan aanpassing verblijfsaccommodaties (kleurgebruik, afkoppeling hemelwater, gebruik grijswatersysteem, aanpassen raampartijen op het zuiden, isolatie voor koude en hitte), aanpassen recreatief /animatie aanbod.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
Ondernemers spelen in op het nieuwe klimaat	R.05	Uitbreiden aanjaagprogramma met onderdeel klimaatadaptatie	Voor innovatie in de recreatiesector bestaat er een aanjaagprogramma. Deze stimuleert ondernemers om de sector toekomstbestendig te maken. In de eerste opzet maakte klimaatadaptatie geen onderdeel uit van het programma. Klimaatadaptatie maakt sinds 2021 integraal onderdeel uit van het aanjaagprogramma.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We waarborgen de kwaliteit van zwem- en drinkwater	R.06a	Voortzetten huidig beleid voor het waarborgen kwaliteit van zwemwater	Het toewijzen van plaatsen waar veilig gezwommen kan worden is een taak van de Provincie Zeeland. Bij officiële zwemlocaties die zijn toegewezen wordt het water door Rijkswaterstaat en het waterschap Scheldestromen gecontroleerd op kwaliteit. De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) zorgt voor onderzoek naar de veiligheid van de plek en plaatst informatieborden over bv. EHBO-posten en toiletten. Klimaatverandering kan effect hebben op de zwemwaterkwaliteit door het opwarmen van het water, hierdoor kan de waterkwaliteit verslechteren of kunnen nieuwe soorten zich vestigen. Monitoring valt onder reguliere taak van provincie, waterschap en Rijkswaterstaat. Voor maatregelen vanwege substantiële veranderingen dient te zijner tijd besluitvorming plaats te vinden.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
We waarborgen de kwaliteit van zwem- en drinkwater	R.06b	Voortzetten huidig beleid voor het waarborgen kwaliteit van drinkwater.	Klimaatverandering kan op verschillende aspecten invloed hebben op drinkwater. De verwachting is dat de drinkwatervraag zal toenemen en dat er gekeken moet worden naar waterbesparende technieken die kunnen toegepast worden in de recreatiesector in Zeeland. Verder kunnen de hogere temperaturen ook invloed hebben op de drinkwaterleidingen waarvan de temperatuur niet boven de 25 graden uit mag komen, door inrichtingsmaatregelen kan hieraan bijgedragen worden. Landelijk wordt vanuit de reguliere taak van de overheid al prognoses gemaakt voor toekomstige vraag en aanbod. Dit valt dus onder de reguliere taak. Om dit vervolgens door te vertalen in handvatten voor de recreatiesector valt wel onder de KasZ. Er wordt met name ingezet op waterbesparing en volgen landelijke ontwikkelingen op het gebied van drinkwater	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We koppelen de campagne 'Het klimaat verandert, Zeeland verandert mee' aan bewustwording binnen de toeristische sector	R.07a	Informatievoorziening richting ondernemers en toeristen over (Zwem)Waterkwaliteit en gevaren (o.a. blauwalg en verdrinkingsgevaar).	Het is belangrijk dat de toeristen goed worden geïnformeerd over de zwemwaterkwaliteit. Veel toeristen zijn in Zeeland in een nieuwe omgeving en spreken een andere taal. Een heldere, gerichte en éénduidige manier van communicatie is daarom cruciaal. (Zwem)Waterkwaliteit, gevaren, gezondheidsrisico's worden hierin meegenomen evenals nieuwe ziekteverwekkers.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
We koppelen de campagne 'Het klimaat verandert, Zeeland verandert mee' aan bewustwording binnen de toeristische sector	R.07b	Informatievoorziening richting ondernemers en toeristen over Weersextremen	Het is belangrijk dat ondernemers en toeristen goed worden geïnformeerd over de weersomstandigheden en hoe zij het beste kunnen handelen tijdens extreem weer. Veel toeristen zijn in Zeeland in een nieuwe omgeving en spreken een andere taal. Een heldere, gerichte en éénduidige manier van communicatie is daarom cruciaal.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
Ondernemers spelen in op het nieuwe klimaat	R.09	Analyse van kansen en opstellen nieuwe acties	Er wordt geanalyseerd welke kansen er liggen voor klimaatadaptatie in de recreatiesector. De bovenstaande acties zijn uitgevoerd, maar er is geconstateerd dat er meer actie nodig is. Er zal bepaald worden hoe er een vervolg moet worden gegeven aan de acties in de categorie Recreatie.	Nieuwe actie

Vitaal en kwetsbaar

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We brengen de klimaatopgave specifiek in beeld	V.02a	Uitvoeren Klimaatstresstest havens en industrie.	De havens en industrie (Zeeuwse bedrijven van Vlissingen-oost, Kanaalzone en Brzo-inrichtingen) zijn zich bewust van hun kwetsbaarheden. In het najaar van 2020 is een eerste klimaatstresstest uitgevoerd met bedrijven en overheden. Dit was een goed bezochte digitale bijeenkomst, georganiseerd door provincie i.s.m. NSP en Portiz. Een verdere verdiepingsslag ligt voor de hand. Dit kan door in te zetten op 2 sporen: a) kennis en ervaring uitwisselen met andere regio's, b) concrete (pilot) projecten uitvoeren (zie actienr. V.02b). Capaciteit 1/2 dag voor kennis en ervaring uitwisselen en onderzoeken wie de bedrijven 'meeneemt' of regierol neemt. We monitoren de stresstesten die door NSP en andere bedrijven worden uitgevoerd en ondersteunen waar mogelijk.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We brengen de klimaatopgave specifiek in beeld	V.02b	Uitvoeren (pilot) projecten Havens en industrie	Dit project is een opvolger van het eerdere succesvolle Interreg project 2B Connect (Bedrijven en Biodiversiteit). De doelstelling bij de aanvraag is nu verbreed: verbinden Bedrijven, Biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het project is een samenwerking tussen de collega's van Natuur en Klimaatadaptatie binnen de provincie. Budget van €500.000 wordt verzorgd door de Provincie voor biodiversiteit en klimaatadaptatie op bedrijventerreinen (is al beschikbaar gesteld in begroting van de provincie). Capaciteit: Een 1/2 dag voor het uitvoeren en begeleiden van de pilots en het vertalen van de kennis die wordt opgedaan in 2B Adapt naar beleidsaanbevelingen. Aanvullend heeft de Provincie een subsidieregeling voor het bevorderen van biodiversiteit en klimaatadaptatie op bedrijfsperven. Daarvoor worden scans uitgevoerd om de kansen te signaleren. Deze scans worden gefinancierd uit het budget van de KasZ.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, niet op schema:

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We brengen de klimaatopgave specifiek in beeld	V.03	Uitvoeren klimaatstresstest netwerken elektriciteit en Telecom/ICT	Voor alle Vitaal en kwetsbare functies staan het Rijk en de beheerders/eigenaren aan de lat om te zorgen dat deze klimaatrobuust worden aangepast en gebouwd. Wel zijn er voor de regio (provincie, gemeente, Veiligheidsregio en Waterschap) rollen weggelegd: 1) In het RO-proces wordt bij nieuwbouw van deze functies het afwegingskader gehanteerd, dat gezamenlijk wordt ontwikkeld (actie V.01 en hoofdstuk 6.5 van de strategie), 2) Onderdelen van netwerken waar de verantwoordelijkheid niet ligt bij Rijk, beheerder of eigenaar kunnen ernstige overlast geven die via een klimaatstresstest duidelijk worden en moeten worden opgepakt. Bijvoorbeeld als door wateroverlast de elektriciteit bij een huisartsenpraktijk uitvalt. Verder is het noodzakelijk dat er tussen het Rijk (met beheerders en eigenaren) en de regio (provincie, gemeenten) afspraken worden gemaakt zodat er duidelijkheid is wie/wat/wanneer doet. Daarbij kan vanuit de regio input worden gegeven als dat is gewenst voor gebiedsspecifieke kennis bijvoorbeeld. Verder heeft de regio de voorkeur dat als er een prioritering moet worden aangebracht in het uitvoeren van de stresstesten de categorie elektriciteit en Telecom/ICT eerst wordt opgepakt.	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
We brengen de klimaatopgave specifiek in beeld	V.04	Uitvoeren klimaatstresstest voor de overige 13 van de Vitaal en Kwetsbare functies.	Ook voor deze Vitaal en kwetsbare functies staat het Rijk aan de lat en is trekker. Een verbijzondering daarbinnen is de chemie. Daar hebben bedrijven vooral zelf baat bij een goede klimaatbestendige inrichting om te voorkomen dat productieprocessen stilvallen. Ook vindt toetsing plaats bij BRZO-bedrijven in het kader van vergunningverlening en voor nieuwbouw en groot beheer en onderhoud is het afwegingskader van toepassing. Afspraken wie/wat/wanneer zijn wenselijk zie V.03.	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We koppelen klimaatadaptatie aan de beheer- en onderhoudscycli van bestaande V&K functies	V.05	Pilot opnemen van overzicht klimaatopgaven in afstemmingstools voor uitvoeringsprojecten (AZON)	In Zeeland is er een platform voor samenwerking voor beheer en onderhoud AZON waarin alle gemeenten, het Waterschap, Evides en Enduris participeren. Naast een digitale ontsluiting van voorgenomen werkzaamheden in een overzicht met als streven een vooruitblik van 10 jaar kunnen leden aangeven dat zij bij uitvoering willen participeren met eigen werk. Afstemming in het AZON vindt plaats met een bestuursstructuur die de voortgang bewaakt. Idee is dat niet alleen de werkzaamheden inzichtelijk worden gemaakt maar het digitale systeem ook informatie gaat bevatten over klimaataspecten zoals wateroverlast. Het systeem is begin 2021 ingesteld en is nog groeiend qua partners, bijv. ook woningbouwcorporaties. Door ook beleidsdoelen te combineren en hier een 'klimaatadviseur' een deel van de tijd op te zetten zou kunnen worden gezocht naar slimme koppelingen. Deelname van de provincie in de formele overeenkomst en personele inzet hoort hier dan bij. Het gaat dan om een signaleringsfunctie voor koppelkansen bij fysieke ingrepen. Voorstel is inzet van een medewerker voor 3 jaar voor 1 dag per maand, met in het eerste jaar (pilot, evt. erna borgen overeenkomst en inhaalslag maken) een inzet van 1 dag per week.	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd
Gezamenlijk stellen we een uitvoeringsprogramma voor V&K functies op en we werken gezamenlijk aan de uitvoering ervan	V.06	Opstellen uitvoeringsprogramma	Dit is een vervolgstap op actie V.05 en geldt alleen voor onderdelen van netwerken (zie V.03). Bij een goede uitvoering van die actie ligt er een goed werkend systeem voor een gezamenlijke regie op de planning van de uitvoering van de werken via het AZON en gaat het vanzelf. Als daarbij klimaatadaptief handelen de norm is geworden is het maken van een uitvoeringsprogramma niet nodig.	Bestaande actie, gepland voor tweede fase

Uitvoering en organisatie

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We stellen een gezamenlijke uitvoeringsagenda vast en stellen de benodigde middelen beschikbaar	U.01	Onderzoeksprogramma opstellen	Vanuit de verschillende aandachtsvelden zijn in de uitvoeringsagenda onderzoeksmaatregelen opgenomen. Deze worden verzameld en tot één (zoveel mogelijk) samenhangend onderzoeksprogramma gebundeld. Deze actie bevat met name de coördinatie van de onderzoeken en dit als één onderzoeksprogramma weg te zetten. De tijdsbesteding wordt ingeschat op 5 dagen per jaar per persoon. De tijdsbesteding en kosten van de daadwerkelijke onderzoeksprojecten zijn benoemd bij de projecten zelf.	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd
We evalueren het uitvoeringsagenda jaarlijks en stellen deze bij waar dat nodig is	U.02	Evalueren en updaten uitvoeringsagenda	De staf evalueert jaarlijks de voortgang van de uitvoeringsagenda en stelt indien nodig de planning bij. Dit wordt in overleg met het platform gedaan en de aangepaste planning wordt via het bestuurlijk kernteam vastgesteld in het OZO	Bestaande actie, wordt uitgevoerd, op schema
We evalueren de strategie elke 6 jaar	U.03	Evalueren KasZ	In het laatste jaar van deze planperiode wordt de KasZ geëvalueerd en wordt de KasZ 2.0 opgesteld. Uiteraard wordt gestart met het evalueren van de KasZ. Voor de evaluatie wordt een werkgroep geformeerd.	Bestaande actie, gepland voor tweede fase
We evalueren de strategie elke 6 jaar	U.04	Opstellen KasZ 2.0, 2027-2033	In het laatste jaar van deze planperiode wordt de KasZ geëvalueerd. Aansluitend op de evaluatie wordt de KasZ 2.0 opgesteld. Ook hier wordt een werkgroep voor samengesteld. Dit zou dezelfde werkgroep als die van de Evaluatie kunnen zijn.	Bestaande actie, gepland voor tweede fase
We stellen een gezamenlijke uitvoeringsagenda vast en onderhouden deze	U.05	Verkennen subsidiekansen	Landelijk en op Europees niveau komen de komende jaren veel subsidiemogelijkheden beschikbaar. Een werkgroep wordt samengesteld om te verkennen welke mogelijkheden dit biedt voor zowel de acties uit de regionale uitvoeringsagenda als de uitvoering van lokale maatregelen. De werkgroep bestaat uit 3 personen. De tijdsbesteding wordt ingeschat op 5 dagen per persoon. Er zijn geen kosten aan deze actie verbonden.	Bestaande actie, wordt nog niet uitgevoerd

Afspraak in KasZ	Nr.	Actie	Beschrijving	Voortgang
We stellen een gezamenlijke uitvoeringsagenda vast en stellen de benodigde middelen beschikbaar	U.06	Aanstellen programmamanager	Uit de evaluatie blijkt dat projecten niet zo snel lopen als gewenst, door een gebrek aan capaciteit bij de verschillende organisaties. Daarom wordt een programmamanager aangesteld die niet alleen signaleert en aangeeft wat er moet gebeuren, maar die ook daadwerkelijk aan de slag gaat. De manager draagt ook bij aan samenhang tussen verschillende acties en relatie met andere relevante beleidsterreinen.	Nieuwe actie

Bijlage A: Overzicht acties uit oorspronkelijke Uitvoeringsagenda juli 2021

Afgerond
Hoort niet in Uitvoeringsagenda
Ondergebracht bij andere actie
In uitvoering/gepland

Nummer	Naam	Staat actie nog in uitvoeringsagenda (Ja/Nee)
A.01	Nieuwe ronde stresstesten	Ja
A.02	Uitvoeren regionale risicodialoog	Ja
A.03	Uitvoeren lokale risicodialoog	Ja
A.04	Interactie KA in de Omgevingsvisies en beleid	Nee
A.05	Jaarlijkse Kennisdag	Ja
B.01	Uitvoeren SWO per woonkern in ZLD op initiatief van gemeente	Nee
B.02	Gezamenlijk ontwikkelen gemeentelijk grondwaterbeleid (uren opgenomen bij SAZ+)	Ja
B.03	Onderzoeksprogramma voor inzicht risico's van droogte in relatie tot stedelijk groen en zettingen in stedelijk gebied	Ja
B.04	Klimaatopgave hitte in stedelijk gebied in beeld brengen	Nee
B.05	Klimaatopgave weergeven op kaart	Ja
B.06	Ontwikkelen Zeeuws afwegingskader KA	Ja
B.07	Ontwikkelen Zeeuws toetsingsinstrumentarium KA voor alle ingrepen in de fysieke ruimte	Nee
B.08	Opstellen en vaststellen van een altijd goed maatregelenpakket	Nee
B.09	Bij kleine onderhoudsmaatregelen vindt er een klimaatcheck plaats en worden maatregelen klimaatadaptief uitgevoerd	Nee
B.10	Zeeuws stimuleringsprogramma particuliere perceeleigenaren ontwikkelen	Nee
B.11	Optimalisatie sturing afvalwater (procesautomatisering)	Nee
B.12	KA wordt meegenomen in regionale prestatieafspraken	Ja
B.13	Uitvoeren bewustwordingscampagne	Nee
B.14	Zeeuwse Hitteplannen	Ja
B.15	Samenbrengen van gezamenlijke communicatie- en uitvoeringsprojecten vanuit KasZ en RES	Nee
B.16	In vergunningsvoorschriften evenementen droogte, hitte, extreme neerslag en overstroming meenemen	Ja
B.17	Toename risico brandgevaar in stedelijk gebied in beeld brengen	Nee
B.18	Deelname aan IVN-project Groene Revolutie	Ja
C.01	Opstellen gezamenlijke communicatiestrategie	Nee
C.02	Actief uitdragen en uitvoeren gezamenlijke communicatiestrategie	Ja
L.01	Integreer opgaven van de landbouw met andere opgaven en doelen	Nee
L.02	Uitvoeren van de acties die voortvloeien uit het Zeeuws Deltaplan Zoet Water	Nee
L.03	Automatische registratie onttrekkingen (tijd, plaats, hoeveelheid)	Nee
L.04	Verbeteren en intensiveren toezicht en handhaving	Nee
L.05A	Opstellen PvA voor monitoring zoetwaterbellen	Nee
L.05B	Uitvoeren monitoring zoetwaterbellen	Nee

Nummer	Naam	Staat actie nog in uitvoerings-agenda (Ja/Nee)
L.06	Inventarisatie naar water-robuuste systemen t.b.v. transitie van teelten	Nee
L.07	Verkennen functieverandering	Nee
L.08	Uitvoering KRW-maatregelen m.b.t. toename van uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen richting grondwater en oppervlaktewater	Nee
L.09	Duurzaam bodembeheer en verbeteren bodemstructuur	Nee
L.10	Ontwikkelen kennisplatform op het gebied van bodem, water, teelten	Nee
L.11	Ontwikkelen kpi's voor stimuleren tot nemen van maatregelen	Nee
L.12	Ondersteuning agrarische bedrijfsvoering bij uitvoering systeemdiensten	Nee
L.13	Herijking Zeeuwse nota grondbeleid	Nee
N.01	Versnelling aanbrengen in de aanpak van het provinciale natuurnetwerk	Nee
N.02	Robuuste grond- en oppervlaktewatersystemen	Nee
N.03	Optimalisering inrichting en beheer van bestaande en nieuwe natuurgebieden	Nee
N.04	Uitwerking van natuurinclusiviteit en basiskwaliteit natuur	Nee
N.05	Creëren van experimenteerruimte en stimuleren van natuurinclusiviteit	Nee
N.06	Opstellen kennisagenda en Community of Practice	Nee
N.07	Agenderen binnen ZW-Delta en HWP	Nee
N.08	Versterken natuur en landschap en overgangszones rondom bestaande en nieuwe natuurgebieden	Nee
N.09	Stimuleren van vormen van volhoudbare landbouwwormen waarbij functionele (agro)biodiversiteit wordt gestimuleerd	Nee
N.10	Verder in kaart brengen van klimatologische effecten op soorten en leefgebieden (relatie met opstellen kennisagenda)	Ja
O.01A	Laag 0 buitendijks: opstellen Plan van aanpak voor vastleggen uitgangspunten aangepast bouwen en ontwikkelen in buitendijkse gebieden	Ja
O.01B	Laag 0 buitendijks: opstellen en vastleggen uitgangspunten aangepast bouwen en ontwikkelen in buitendijkse gebieden	Ja
O.02	Laag 0 buitendijks: ontwikkelen toetsingskader en handelingsperspectieven voor buitendijkse ontwikkelingen en bestaande functies	Nee, valt onder afwegingskader
O.03	Waterkering primair uitvoeren van integrale planontwikkeling dijkversterkingstrajecten t.b.v. brede waterkerende landschappen	Nee
O.04A	Laag 1: Waterkering (primair) opstellen van plan van aanpak voor aanwijzen en vastleggen aanvullende reserveringszones o.b.v. inzicht versterkingsopgaven	Nee
O.04B	Laag 1: Waterkering (primair) aanwijzen en vastleggen aanvullende reserveringszones o.b.v. inzicht versterkingsopgaven	Nee
O.05	Laag 1: Waterkering (primair) Lobby richting Rijk voor integrale benadering en planontwikkeling dijkversterking	Nee
O.06	Laag 2: Ruimtelijke inrichting aanwijzing gebieden waar ontwikkelingen van kwetsbare functies voorkomen of aangepast bouwen of inrichtingsmaatregelen noodzakelijk zijn	Nee, valt onder afwegingskader
O.07	Laag 2: Ruimtelijke inrichting bij regulier beheer, onderhoud en renovatie (inrichtings-) maatregelen treffen	Ja
O.08	Versterken communicatie en bewustzijn rondom crisisbeheersing op basis van een handelingsperspectief	Ja

Nummer	Naam	Staat actie nog in uitvoerings-agenda (Ja/Nee)
O.09	Laag 3: Evacuatie preventief of na overstroming: onderzoek naar wegensysteem ten behoeve van crisisbeheersing	Ja
O.10	Laag 3: Evacuatie preventief of na overstroming: Verkennen benutten (nieuwe) objecten voor opvang bij crisisbeheersing	Ja
R.01A	Analyse kansen klimaatadaptatie recreatieve sector	Ja
R.01B	Analyse kansen klimaatadaptatie omgeving en openbare ruimte	Ja
R.01C	Basisprincipes omzetten tot richtlijnen	Ja
R.01D	Basisprincipes implementeren in beleid	Ja
R.02	Pilotprojecten klimaatadaptief inrichten	Ja
R.03	Opzetten en versterken samenwerkingsstructuur	Ja
R.04	Ondernemers klimaatadaptief handelen	Ja
R.05	Uitbreiden aanjaagprogramma met klimaatadaptatie	Ja
R.06A	Voortzetten waarborgen kwaliteit zwembadwater	Nee
R.06B	Voortzetten waarborgen kwaliteit drinkwater	Nee
R.07A	Informatievoorziening waterkwaliteit en gevaren	Ja
R.07B	Informatievoorziening weersextremen	Ja
R.08	Gezamenlijk fonds recreatieve zandsuppleties	Nee
U.01	Onderzoeksprogramma opstellen	Ja
U.02	Evalueren en updaten uitvoeringsagenda	Ja
U.03	Evalueren KasZ	Ja
U.04	Opstellen KasZ 2.0	Ja
U.05	Verkennen subsidiekansen	Ja
V.01	Ontwikkelen en borgen afwegingskader (B.06)	Nee, valt onder afwegingskader
V.02a	Klimaatstresstest havens en industrie	Ja
V.02b	Pilotprojecten havens en industrie	Ja
V.03	Klimaatstresstest elektriciteit en telecom/ICT	Ja
V.04	Klimaatstresstest overige v&k-functies	Ja
V.05	Pilot klimaatopgaven in afstemmingstools (samenhang met O.07)	Ja
V.06	Opstellen uitvoeringsprogramma	Ja